

УДК 811.161.2'243'38'42(079.1)

НАУКОВИЙ СТИЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ВИДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ

Тетяна ЛАГУТА

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кафедра української та російської мов як іноземних,
Майдан Свободи, 4, 6177 Харків, Україна
тел.: (057) 707 51 03*

Розглянуто види тестових завдань для іноземців, які вивчають науковий стиль української мови. Подано певні теоретичні відомості про тести, а також запропоновано практичний матеріал.

Ключові слова: українська мова як іноземна, науковий стиль мовлення, тест, знання, уміння, навички.

Питання тестування в методиці викладання іноземних мов не нове, воно розробляється вже тривалий час і обговорюється на сторінках науково-методичних видань [1–2; 4–12]. Існує потреба в розробці практичних завдань, зокрема з метою перевірки знань, умінь і навичок у студентів-філологів із наукового стилю української мови як іноземної. У запропонованій статті розглянуто питання специфіки тестів, їхньої класифікації, вимог до них. Наведені тести є частиною системи тестів для експериментального диференційовано-функціонального курсу навчання української мови як іноземної у ВНЗ. Зацікавленість викладачів тестом як однією з форм контролю під час навчання студентів іноземної мови цілком зрозуміла й законна. Тест допомагає науково обґрунтовано керувати пізнавальною діяльністю студентів, оптимізувати цей процес на ґрунті об'єктивного оцінювання засвоєння студентами навчальної інформації та формування їхніх умінь і навичок. Подібне оцінювання можливе з використанням кількісного, математичного методу, демонстрацією якого і є тести. Мета запропонованої статті – допомогти викладачам української мови як іноземної оволодіти теорією і практикою тестування. Практичну частину можна використати під час практичної тестової перевірки знань із наукового стилю українського мовлення.

Існують різні визначення методичного тесту [1–2; 4–12], що підкреслюють його специфічні риси. Одне з найповніших і найточніших визначень таке: „Методичний тест – це контрольне завдання, що виконується студентами за однакових для всіх умов, тривалість і характер якого чітко співвіднесені з об'єктивними чинниками (такими, як загальна мета навчання та конкретно запропонованого тесту, вікові особливості студентів, характер вивченого тощо) і результати виконання якого піддаються кількісному оцінюванню; тест є показником певних підсумків навчального процесу до моменту проведення цього тесту” [11: 10]. Отже, методичним тестам притаманна значна різноманітність. Вони можуть складатися як з одного, так і з кількох контрольних завдань, об'єднаних у комплекси, бути короткими або тривалими, аспектними чи комплексними, усними, письмовими чи змішаними. Їх можна проводити як із залученням технічних засобів, так і без них.

Науковці класифікують навчальні тести за певними параметрами: 1) основна мета застосування тестів (діагностичні, прогностичні, констатуючі, змішані тести); 2) структура (прості, або однорідні, і комбіновані тести); 3) періодичність застосування (поточні; періодичні; глобальні); 4) зміст (певний мовний аспект – фонетичні, граматичні, лексичні, комплексні тести – чи мовленнєві уміння та навички – тести знань, тести вмінь і навичок); 5) форма виконання (усні, письмові, змішані); 6) умови та місце проведення (аудиторні, позааудиторні тести); 7) техніка організації та проведення (комп'ютерні, некомп'ютерні); 8) спосіб виготовлення й кількісної обробки отриманої інформації (стандартизовані; нестандартизовані тести) [11: 12].

Щоб правильно користуватися методикою тестової перевірки досягнень студентів в оволодінні іноземною мовою, слід знати, які основні вимоги висувають до методичних тестів і яка існує послідовність їх складання. У науково-методичній літературі існує досить значна кількість указівок щодо переліку вимог до тестів. Методисти попереджають, що вони не є універсальними, абсолютними, оскільки можуть реалізовуватися в певних видах тестів. Більшість авторів висуває до тестів такі вимоги: 1) придатність (адекватність, обґрунтованість); 2) надійність; 3) економність; 4) можливість для проведення в певних умовах; 5) легкість у підрахуванні результатів. Придатність тесту вказує на те, що тест має мету вимірювання. Наприклад, тест із перевірки граматичних конструкцій вимірює знання чи навички використання тільки граматичних конструкцій, він має бути придатний лише для цього конкретного завдання. Надійність тесту полягає в тому, що тест має давати постійні результати з мінімальною кількістю помилок. Слід зазначити, що жоден тест не є абсолютно надійним: на стійкість тестових показників можуть впливати різні чинники – недостатня кількість тестових завдань, їхня нерізноманітність, обмежений час для виконання тесту, нерозуміння студентами інструкції або питань тесту, випадковість правильних відповідей тощо. Економність тесту – це вимога практичності тесту. Якщо тест вимірює те, що треба виміряти в якомога найкоротший термін, то він є економічним і практичним. Можливість проведення тестування за умов, що існують, має бути реальною, тобто виходити з наявності достатньої кількості роздрукованих тестів чи технічних засобів. Результати тестування найлегше порахувати за допомогою комп'ютера. Існує таке поняття, як техніка тесту, тобто певні прийоми тестування, серед основних можна назвати доповнення (студент має заповнити пропуск); вибір (студент має вибрати один правильний варіант відповіді із запропонованих 3–5); за допомогою відповідей „так – ні”, „правильно – неправильно” студент здійснює вибір серед правильних чи неправильних варіантів; установлення відповідності (студент повинен правильно поєднати стимулюючу частину із частиною, запропонованою для вибору); вільне конструювання відповіді (перевірка виконання тестів є незручною та неекономною) [11: 35]. Під час проведення поточних тестів доцільно застосовувати перші чотири прийоми, а під час оглядових та підсумкових – будь-які. Під час оцінювання результатів поточних тестів, що складаються переважно із 10 завдань (оскільки матеріал рівня володіння, що тестується, обмежений за обсягом), дослідники рекомендують керуватися такою шкалою: „відмінно” – у разі правильного виконання всіх 10 завдань, „добре” – за однієї помилки, „задовільно” – коли неправильно виконані 2–3 завдання, „незадовільно” – за умов неправильного виконання 4 чи більшої кількості завдань [11: 36]. Слід зазначити, що проблема оцінювання результатів виконання тестів і досі не вирішена. Оскільки кількість правильно чи

неправильно виконаних завдань, навіть за чіткої математичної обробки результатів – це лише один бік проблеми вимірювання знань, умінь і навичок. Якість виконання роботи переважно залишається за межами такої перевірки. Відповідно необхідним є пошук таких кількісних показників, які б відповідали чітко визначеним якісним показникам. На сьогодні розробка об'єктивного оцінювання знань залишається одним із актуальних завдань сучасної методики викладання іноземних мов у ВНЗ. Тестування набуває широкого розповсюдження у зв'язку із підвищенням інтересу до вивчення іноземних мов, а отже, постає проблема, яким чином вивчати іноземну мову з найкращими результатами та найменшою витратою часу.

Викладачі кафедри української та російської мов як іноземних Центру міжнародної освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна працюють над створенням підручника „Українська мова. Науковий стиль. Філологічний профіль: Для студентів-іноземців вищих навчальних закладів”, одночасно розробляються тестові завдання до зазначеного курсу. Підручник, що готується, призначений для іноземних студентів підготовчих факультетів (I та II семестри) та I курсу вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальностями „Філологія”, „Журналістика”, „Іноземні мови”. Підручник має допомогти студентам підготуватися до вивчення таких лінгвістичних дисциплін, як „Вступ до мовознавства” і „Сучасна українська літературна мова” (розділи „Фонетика української мови”, „Морфологія”, „Словотвір”, „Морфеміка”, „Синтаксис”, „Лексикологія”). Навчальний посібник має містити 20 уроків. Підручник ґрунтується на комунікативному, професійному й загальноосвітньому аспектах навчання. Відповідно до цих аспектів визначено конкретні завдання: оволодіння основними лексико-граматичними засобами української мови, властивими науковому мовленню та необхідними під час навчання на I курсі філологічних факультетів і факультетів іноземних мов; формування навичок читання й розуміння фахових текстів, а також навичок усного монологічного мовлення; ознайомлення з деякими мовознавчими поняттями й практичне використання цих отриманих знань під час аналізу мовного матеріалу (у межах лексичних і граматичних тем, що вивчаються). Ми готуємо збірник тестів, побудованих на матеріалі наукового стилю мовлення, представленого в навчальному посібнику „Українська мова. Науковий стиль. Філологічний профіль: Для студентів-іноземців вищих навчальних закладів”. За метою застосування це констатувальні тести, спрямовані на перевірку рівня володіння конкретним мовним матеріалом і рівня сформованості мовних умінь і навичок. Тести, що створюються, належатимуть до тестів поточного контролю, тобто вимірюватимуть рівень знань, умінь і навичок мови, що вивчається (українська) за певний проміжок часу. Попри те, що вони прив'язані до певного навчального матеріалу й конкретних завдань зазначеного етапу навчання, під час їх упорядкування ми орієнтуємося й на більш загальні навчальні завдання, досягнення яких передбачається в кінці курсу навчання.

Пропонуємо розглянути зразок тесту з вивчення теми „Іменник”.

Завдання 1. Визначте, до якої частини мови належать подані слова:
студент, подруга, навчання, оцінка, розповідь, травень.

1) прикметники; 2) прийменники; 3) дієслова; 4) іменники.

Завдання 2. Оберіть правильне закінчення фрази „Іменник називає ...”.

1) ознаку предмета; 2) ознаку дії; 3) предмет; 4) дію.

Завдання 3. Оберіть правильне закінчення фрази „Іменник відповідає на питання...”.

1) що (з)робити? 2) хто? що? 3) як? 4) який?

Завдання 4. Доповніть речення „Рід, число, відмінок – це ... ознаки іменників”.

- 1) морфологічні; 2) фонетичні; 3) синтаксичні; 4) лексичні.

Завдання 5. Визначте, правильне судження чи ні.

1. Абстрактні іменники позначають конкретні предмети живої чи неживої природи:

- 1) так; 2) ні.

2. Іменники змінюються за числами й відмінками.

- 1) так; 2) ні.

3. Речовинні іменники називають різні речовини.

- 1) так; 2) ні.

4. Іменники-неістоти відповідають на питання *хто*?

- 1) так; 2) ні.

Завдання 6. Правильно поєднайте частини речень.

1. Іменники *дівчина, подорож, річ, путь, заява* належать до... .

2. Іменники *секретар, приятель, біль, зошит, дріб* належать до... .

3. Іменники *листя, повідомлення, море, явище, питання, кіно* належать до... .

4. Іменники *базіка, нероба, бідолаха, нікчема, недотепа, каліка* належать до... .

Для довідки: 1) спільного роду; 2) чоловічого роду; 3) жіночого роду;

4) середнього роду.

Завдання 7. Доповніть речення „У сучасній українській мові існує ... відмінків”.

- 1) 5; 2) 6; 3) 7; 4) 10.

Завдання 8. Визначте, формами якого відмінка є такі слова: *друже, викладачу, секретарю, хлопче, Ольго, Володимире, Олександрє, колего, добродію.*

- 1) давального; 2) орудного; 3) родового; 4) кличного.

Завдання 9. Визначте, до якого числа належать такі форми: *іспити, заняття, питання, сторінка, книжки, мати, вулиця, адреса, моря, гуртожиток, око.*

- 1) однина і множина; 2) тільки однина; 3) тільки множина.

Завдання 10. Визначте, до якої групи слів належать іменники: *метро, тире, кіно, фойє, шоу, меню, ківі, філе, какао.*

- 1) відмінювані й невідмінювані; 2) відмінювані; 3) невідмінювані.

Можна також перевірити володіння граматичним матеріалом уроку, створивши мікродіалог, у якому студент має відновити пропущену частину, обравши слово чи фразу із запропонованих альтернатив, напр.:

Завдання 1. Доповніть речення.

1. Іменники змінюються за родами? – Ні, вони ... до одного з трьох родів.

- 1) належати; 2) належать; 3) належали; 4) належатимуть.

2. Як змінюються іменники? – Вони змінюються ... числами й відмінками.

- 1) за; 2) по; 3) з; 4) між.

3. Іменники *молоко, клей, олія, листя, людство, доброта, Київ* вживаються тільки в... .

- 1) однина; 2) однини; 3) однині; 4) одніною.

Завдання 2. Визначте, якими членами речення є іменники у фразі „*Мій друг вивчає українську мову*”.

- 1) суб'єктами; 2) об'єктами; 3) обставинами; 4) суб'єктом і об'єктом.

Грамматичний тест перевіряє навички володіння часовими дієслівними формами, приєдниками, прислівниками, порядком слів тощо. Можна застосувати

тест, що має на меті перевірити вміння студента сприймати інформацію та орієнтуватися в системі спільнокоренових слів, напр.:

Завдання 3. Заповніть пропуски в реченнях.

1. *Предмет має ... , а людина – ім'я ().* 2. *Початкова форма іменника – ... відмінок однини ().* 3. *Іменник ... предмети ().*

1) називає; 2) назву; 3) називний.

Лексичний тест перевіряє знання синонімів, антонімів. Наприклад, студенту можна запропонувати із поданих слів вибрати одне, що є синонімом чи антонімом до підкресленого в реченні слова, напр.:

Завдання 1. Знайдіть синонім до підкресленого слова.

Іменники називають предмети.

1) позначають; 2) пояснюють; 3) розподіляють; 4) характеризують.

Завдання 2. Знайдіть антонім до підкресленого слова.

Це загальний іменник.

1) власний; 2) конкретний; 3) речовинний; 4) збірний.

Завдання 3. Доповніть речення.

Щоб із усієї групи однорідних предметів виділити один, йому дають спеціальну

1) групу; 2) рису; 3) характеристику; 4) назву.

З метою урізноманітнення тестів та перевірки навичок аудіювання можна запропонувати студентам питання, відповіді на які він має подати письмово, також вибираючи правильну відповідь із запропонованих усно, напр.:

Завдання 1. До якого роду належать подані іменники *комп'ютер, підручник, телефон, диск, перекладач, фільм*

1) спільного роду; 2) чоловічого роду; 3) жіночого роду; 4) середнього роду.

Завдання 2. До якої групи іменників належать слова *Львів, Україна, Дніпро, Китай, Віктор, Шевченко?*

1) загальні; 2) власні; 3) речовинні.

Досить цікавими й корисними можуть бути тести, під час виконання яких викладач читає речення, а студенти виписують із них іменники (чи будь-які інші частини мови), подаючи їх у початковій формі. На нашу думку, слід комбінувати різні види тестів, а поточний контроль урізноманітнювати тестами як із різних мовних аспектів, так із видів мовленнєвої діяльності. Серед тестів змішаного типу, у яких завдання подаються в письмовій формі, а відповіді – в усній чи завдання-ситуації (питання, діалоги, розповіді) подаються в усній формі, а відповіді – у письмовій, на окрему увагу заслуговують завдання-проблемні ситуації, представлені у вигляді картинки чи малюнка. Такий вид тесту можна застосувати і на заняттях із наукового стилю мовлення. Показуючи певний малюнок, викладач пропонує студентам уважно розглянути зображення й відповісти на такі питання:

1. *Що зображено на малюнку?*

1) люди; 2) предмети; 3) дії.

2. *Напишіть, до якої групи іменників належить більшість, що є назвами предметів, зображених на малюнку.*

1) конкретні; 2) абстрактні; 3) власні; 4) речовинні іменники.

Запропоновані тестові завдання становлять початкову розробку системи тестів, створення якої заплановано. Маємо на меті скласти не тільки поточні тести, але й підсумкові, що містять підтести для перевірки навичок письма, аудіювання, читання, говоріння та знання граматики, лексики наукового стилю української мови

як іноземної. І хоча тестування має свої недоліки – 1) тести, перш за все, розраховані на перевірку знань, а не вмінь, тому що перевіряється пасивне, а не активне володіння мовою; 2) до правильної відповіді можна прийти шляхом виключення знайомих слів із групи запропонованих; 3) в одному тесті перевіряється обмежена кількість слів; 4) виключається можливість вільного викладу думки, активного використання студентами усіх відомих йому явищ [6: 187] тощо – вважаємо, що застосування його саме у процесі викладання наукового стилю мовлення є досить корисним та ефективним, оскільки дозволить зекономити час і посилити мотивацію студентів до вивчення мови.

1. *Авсюкевич Ю.С.* Критерії оцінювання рівня сформованості навичок та вмінь продукування презентації англійською мовою студентами економічних спеціальностей // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* – Вип. 12. – Х., 2008. – С. 5–12.
2. *Банкевич Л.В.* Тестирование лексики иностранного языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 112 с.
3. *Варава С.В., Захарова Н.Н., Левицкая Л.Г.* Русский язык. Научный стиль. Филологический профиль: Для студентов-иностранцев высших учебных заведений. – Х.: ЭкоПерспектива, 2006. – 356 с.
4. *Долгополова Л.В., Иванова О.Г.* Порівняльний аналіз результатів діагностичного тестування з англійської мови студентів I курсу технічного ВНЗ // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* – Вип. 11. – Х., 2007. – С. 119–124.
5. *Ізбенко М.* Тест з української мови як іноземної // *Теорія і практика викладання української мови як іноземної.* – Львів, 2006. – Вип. 1. – С. 42–48.
6. *Липко І.П., Липко З.М., Ковальова А.В.* Тестування в США як метод об'єктивної оцінки знань іноземної мови // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* – Вип. 8. – Х., 2004. – С. 181–187.
7. *Мазурик Д., Кревс В.* Комплексний тест як різновид проміжного контролю знань // *Теорія і практика викладання української мови як іноземної.* – Львів, 2006. – Вип. 1. – С. 39–41.
8. *Маслова Н.І., Нікітіна Л.Д., Піроженко О.Г.* Тестування граматичних навичок у контексті ESL / ESP // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* – Вип. 10. – Х., 2006. – С. 194–201.
9. *Объекты и формы контроля при обучении иностранным языкам.* – М., 1983.
10. *Петрушова О.В., Черненко І.І.* Використання збірника тестів як частини навчального комплексу при самостійній роботі студентів в умовах кредитно-модульної системи // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* – Вип. 11. – Х., 2007. – С. 224–228.
11. *Тестирование при обучении иностранным языкам в неязыковом вузе.* – Воронеж, 1972. – 287с.
12. *Штульман Э.А.* Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам. – Воронеж: Издательство ВГУ, 1971. – 144 с.

**SCIENTIFIC STYLE OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE:
KINDS OF TESTS****Tetiana LAGUTA**

*V.N. Karazin National University of Kharkiv,
Department of Ukrainian and Russian languages as foreign,
Svobody square, 4, 6177 Kharkiv, Ukraine
phone: (057) 707 51 03*

The article focuses on the kinds of tests for scientific style of Ukrainian as a foreign language. Some theoretical information about test and some practical material are presented in the article.

Key words: Ukrainian as a foreign language, scientific style of speech, test, skills and knowledge.

**НАУЧНЫЙ СТИЛЬ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА:
ВИДЫ ТЕСТОВЫХ ЗАДАНИЙ ДЛЯ ИНОСТРАНЦЕВ****Тетяна ЛАГУТА**

*Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина,
кафедра украинского и русского языков как иностранных,
Майдан Свободы, 4, 6177 Харьков, Украина
тел.: (057) 707 51 03*

Статья посвящена видам тестовых заданий для иностранцев, которые изучают научный стиль украинского языка. даны некоторые теоретические сведения о тестах, а также предложен практический материал.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, научный стиль речи, тест, знания, умения, навыки.

Стаття надійшла до редколегії 10.02.2010

Прийнято до друку 12.04.2010